

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਦਇਆ ਚੌਧਰੀ ਜੇ. ਜੇ.

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ

2008 ਦਾ CWPNo 1364 3

22 ਅਗਸਤ, 2008

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 - ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 243-0(ਬੀ)-ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ, 1994 — ਐੱਸ. 13—ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮ, 1994 — ਆਰ.ਆਈ.45(2) — ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ—ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰ. 5 ਸਰਪੰਚ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ—ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਲਈ—ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ — ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ- ਕੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ, 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ - ਆਰਟੀਕਲ 243-0 (ਬੀ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ।

ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਸੱਤਰਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1992 ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IX ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-0 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ' ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੂਕਵਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਸਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਹੈ

ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆਂ ਖੁਰਦ, ਬਲਾਕ ਲੁਧਿਆਣਾ-2, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ।

(ਪਾਰਾ 8 ਅਤੇ 22)

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ,
ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਐਮ.ਐਲ.ਸਾਗਰ, ਸੀ .

ਅਮੇਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਐਡੀ. ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ, ਐਨ.ਐਸ. ਵਿਰਕ, ਐਡੀ. ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ
ਅਤੇ ਪਰਵੀਨ ਗੋਇਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਡੀ.ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ।

ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ, ਜੇ.

(1) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਚ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆਂ ਖੁਰਦ, ਬਲਾਕ ਲੁਧਿਆਣਾ-2, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸੀ, ਨੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226/227 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਵਜੋਂ ਉੱਤਰਦਾਇਕ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ, 1994 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਮਤਦਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 16 ਜੁਲਾਈ, 2008 (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ P-2) ਦੇ 2008 ਦੇ CWP ਨੰਬਰ 12006 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆਂ ਖੁਰਦ ਦੇ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਧੀਵਤ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 4 ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ ਉਕਤ ਮੀਟਿੰਗ 19 ਜੁਲਾਈ, 2008 ਨੂੰ ਬੁਲਾਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 45 (2) of theFPunjabFPanchayatEElectionFRules, 1 1994 ') 1994 ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਤਵ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੁਬਾਰਾ 25 ਜੁਲਾਈ, 2008 ਨੂੰ ਸੱਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਇਕ ਨੰਬਰ 5 ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 25 ਜੁਲਾਈ 2008 ਨੂੰ ਹੋਈ ਦੂਜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਹੋਰ ਪੰਚਾਂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਭੁਵਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 4 ਵੱਲੋਂ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਗੁਪਤ ਵੇਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 16 ਜੁਲਾਈ, 2008 (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੀ-2) ਦੇ 2008 ਦੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 12006 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਨੇ 19 ਜੁਲਾਈ 2008 ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 45 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੋਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਚੋਣ ਕਾਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ, ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੈ।

(3) ਮੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਲੋਟੀਆ ਨੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਉਪਾਅ ਦੀ

ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੈਚ ਦੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ ਐਲ ਸਾਗਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਜੋਂ, ਜੋ ਜੁੜੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਹਨ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1994 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ') ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮੋਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਨ.ਐਸ. ਵਿਰਕ, ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪਰਵੀਨ ਗੋਇਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਵੀ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੰਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆਂ ਖੁਰਦ ਦੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਵਜੋਂ ਉੱਤਰਦਾਇਕ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(4) ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁਦਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ।

(5) ਸ਼੍ਰੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ.ਐਲ. ਸਾਗਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪੰਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ/ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਇਸਲਈ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 76 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ/ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏਜ਼) ਅਧੀਨ, "ਸਰਪੰਚ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਸਰਪੰਚ ਸਮੇਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ, ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2008 ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਧਾਰਾ (zt) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ (zt), ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ "ਸੈਕਸ਼ਨ 10" ਲਈ। ਸ਼ਬਦ, ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅੱਖਰ "ਸੈਕਸ਼ਨ 13-ਏ" ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ, "ਇੱਕ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸੋਧ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂਬਰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਹੈ। ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ

ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਤਹਿਤ ਮੈਂਬਰ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ 'ਆਮ ਚੋਣਾਂ' ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿੱਧੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਚਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਿੱਧੇ ਚੋਣਾਂ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (zj) ਅਨੁਸਾਰ "ਪੰਚਾਇਤੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪੰਚਾਇਤ ਸਮੇਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਸਿਰਫ਼ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪੰਚਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਰਪੰਚ ਦੀ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 71 ਨੂੰ "ਪੰਚਾਇਤ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 69 ਅਤੇ 70 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਚ ਹਨ, ਜੋ "ਵਾਪਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(s). ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ "ਪੰਚਾਇਤ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਸਰਪੰਚ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ।

(6) ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਰਿੱਟ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-0 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 ਵੀਂ ਇਸ ਅਸਾਧਾਰਨ ਰਿੱਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੇ. ਵੈਂਕਟਚਲਮ ਬਨਾਮ ਏ. ਸਵਾਮੀਕਨ (1), ਲਾਈ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2), ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (3), ਅਤੇ ਐਸ. ਫਕਰੂਦੀਨ ਅਤੇ ਐਸ. ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ, AP ਅਤੇ ਹੋਰ (4)।

(7) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਮੋਲ 5 ਰਤਨ 5 ਸਿੰਘ, 5 ਸ੍ਰੀ ਐਨ. ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪਰਵੀਨ ਗੋਇਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ

ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣ ਨਿਯਮ, ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ 45(1) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਰੁੱਧ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (zg) ਅਨੁਸਾਰ "ਮੈਂਬਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ (zi) ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ "ਪੰਚ" ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਪੰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ (zt) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, "ਸਰਪੰਚ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਚੁਣੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ।

- (1) ਏਆਈਆਰ 1999 ਐਸਸੀ 1727
- (2) 1998 (2) PLR 640 (FB)
- (3) AIR 2001 (Pb.&Hy.) 197
- (4) ਏਆਈਆਰ 1996 ਏਪੀ3 7

ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ "ਚੋਣਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਪੰਚ, ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ-ਰਾਜ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪੰਚ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਐਨ.ਪੀ.ਪੁਨੂਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਨਾਮਖਲ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਟੈਸੀ, ਨਾਮਖਾਲ, ਸਲੇਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (5), ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (6), ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ। ਬੱਲਭ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ, ਹਿਲਸਾ-ਕਮ-ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ (7), ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਾਜੀ (8) ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (9) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਵਿਯਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243-0 (ਬੀ) ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਰਤੀ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 76 ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੀਵਿਯਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243-0 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 74

ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਸਧਾਰਨ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਸਧਾਰਨ ਰਿੱਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- (5) ਏਆਈਆਰ 1952 ਐਸਸੀ 64
 (6) ਏਆਈਆਰ 1978 ਐਸਸੀ 851
 (7) ਏਆਈਆਰ 1985 ਐਸਸੀ 1746
 (8) ਏਆਈਆਰ 1988 ਐਸਸੀ 61
 (9) 2007 (3) RCR (ਸਿਵਲ) 817

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ।

(8) ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IX ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਸੱਤਰਵੀਂ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1992 ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਛੇਦ 243 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ 'ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ' ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 243 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਡੀ) 'ਪੰਚਾਇਤ' ਦਾ ਅਰਥ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਅਨੁਛੇਦ 243 ਬੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਸਵੈ-ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮ ਨਾਲ) ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 243 ਬੀ (1) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।" ਅਨੁਛੇਦ 243C ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) (ਏ) ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੰਚਾਇਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243K ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-0 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ' ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(9) ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ, ਬਲਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਲਈ ਤਿੰਨ-ਪੱਧਰੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(10) ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10(1) ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਖੇਤਰ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਚੁਣੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਹੋਵੇ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 13 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚ ਦੀ ਹਰ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਨੁਸੂਚੀ I ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੁੰ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। 13-ਏ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੁਲਾਏਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ, ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ। ਸਾਰੇ ਪੰਚਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 2, ਆਰਟੀਕਲਜ਼ (zj) "ਪੰਚਾਇਤ" ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ (zg) "ਮੈਂਬਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ (zi) "ਪੰਚ" ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚ ਆਰਟੀਕਲਜ਼ (zt) ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਸਰਪੰਚ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਹੈ।

(11) ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਆਰਟੀਕਲਜ਼ (ਡੀ) "ਚੋਣਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੰਚ, ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਚਾਇਤ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਧਾਰਾ 76 ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 89 ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 89 ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

89. ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ - (1) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ, -

(a) ਕਿ ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀਟ ਭਰਨ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਜਾਂ

(b) ਕਿ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ

(c) ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਜਾਂ

(d) ਕਿ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, -

(i) ਕਿਸੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਗਲਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

(ii) ਉਸ ਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ; ਜਾਂ

(iii) ਗਲਤ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੋਟ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੋਟ ਦੇ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਬੇਕਾਰ ਹੈ; ਜਾਂ

(iv) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਨ ਦੁਆਰਾ;

ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਜੇਕਰ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਿਸੇ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ, ਉਸਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, -

(a) ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰ ਅਜਿਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

BALJIT SINGH v. STATE OF PUNJAB AND OTHERS 400
(Satish Kumar Mittal, J.)

- (b) ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ; ਅਤੇ
  - (c) ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਚੋਣ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੀ;
- ਫਿਰ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

- (3) ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਕਰਨ 'ਏਜੰਟ' ਦਾ ਉਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ 108 ਦੀ ਧਾਰਾ (9) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(12) ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 11 ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੋਣ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਰੇ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 45(7) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਟ ਲਈ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬੈਲਟ ਦੁਆਰਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੋਣ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੰਤ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਅੱਗੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਕੋਰਮ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਦੂਜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਸੀਟ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਸਹੂ ਚੁਕਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਪੰਚ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਵਿੱਚ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਪੰਚ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਅਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਪੰਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਪੰਚ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 19 ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 20 ਅਧੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ

(13) EleTheirElectioni Commissions Actehasbeend ਨੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ,

ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ IX ਅਤੇ IX-A ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 210 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਗਠਨ ਪੰਚਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਤਹਿਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(14) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ੇਦ 243-0 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ' ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ। ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 74 ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਸੈਕਸ਼ਨ 76 ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 89 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਪੰਚ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 89 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਾਪਸ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(15) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਯੋਗ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ, ਦੀ ਚੋਣ। ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸਰਪੰਚ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(16) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (10) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ (10) 2008 (3) ਹਾਲੀਆ ਸਿਵਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 138

BALJIT SINGH v. STATE OF PUNJAB AND OTHERS 402
(Satish Kumar Mittal, J.)

ਕਿ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ/ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਸਪਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ) ਚੋਣ ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ/ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਸਪਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ) ਚੋਣ ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ, ਜਦਕਿ ਨਿਯਮ 50. ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 76 ਅਧੀਨ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿਚ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮਿਊਂਸਪਲ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ) ਵਿਚ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੋਣ ਨਿਯਮ, 1994 ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ) ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(17) ਹੁਣ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਉਪਾਅ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-0 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੱਟੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਾਧੂ ਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਐਨਪੀ ਪੁੰਨੁਸਵਾਮੀ ਦੇ ਕੇਸ (*ਸੁਪਰਾ*) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 329 ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਰੋਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ:-

“(1) ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ,

ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਹਿਲੀ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਚੋਣ ਕਾਰਵਾਈ ਬੇਲੋੜੀ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

(2) ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ "ਚੋਣਾਂ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਾਂ ਵਰਗ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, "ਚੋਣਾਂ" ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 329 (ਬੀ) ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਹੀ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

“ਆਰਟੀਕਲ 329 (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬੇਦਖਲੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 226 ਵਰਗੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗੈਰ- ਰੋਧਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਜੇਕਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਚੋਣ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ "ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ" ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਨੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ

ਧਾਰਾ 329 (ਬੀ) ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੀਮ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਲੰਮੀ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮੁਸਤੈਦੀ ਹੀ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਰ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਚੋਣ ਨੂੰ "ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਣ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਚੋਣ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕ ਨਾਲ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਰਟੀਕਲ 329 (ਬੀ) ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੱਟੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਟਿੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ: (i) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪੜਾਅ ਅਤੇ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਤਾਕੀਦ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ; ਅਤੇ (ii) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ

BALJIT SINGH v. STATE OF PUNJAB AND OTHERS 404
(Satish Kumar Mittal, J.)

ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਜੀਵ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਟੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੁੜ-ਪੋਲ ਦੇ ਨਾਲ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੁੜ-ਪੋਲ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪੋਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮੁੜ-ਪੋਲ ਦਾ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਕੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੁਕਮ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਯਮਤ ਪੋਲ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ

ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਪੋਲ (ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਨਹੀਂ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰੀ-ਪੋਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀ, ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 329 (ਬੀ) ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। (ਜੇਕਰ ਇਥੇ ਮੁੜ-ਚੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ।)

(18) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬੱਲਭ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਨਿਯਮ, 1961 ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਫਾਰਮ 21-ਸੀ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਉਪਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 66 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਾਰਮ 22 ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਫਾਰਮ 21-ਸੀ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨਿਯਮ 64 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਧੀਨ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਬੁਥ ਦੇ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਾਰਮ 21-ਸੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਫਾਰਮ 22 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਰਮ 22 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (11) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243-ZG ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਊਂਸਪਲ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਰੋਕ ਹੈ? ਮਿਊਂਸਪਲ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਆਧਾਰ। ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਰ ਲਗਾਓ। ਆਰਟੀਕਲ 243-ZG ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਗੁਣਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 243-ZA ਅਧੀਨ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਅਤੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(19) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਓਵਰ-ਰੋਲਡ (11) (1996 i) 6 SCC 303 ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ , - 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2002 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, 2001 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 7054 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:-

“ਇਹ ਅਪੀਲ 27 ਫਰਵਰੀ, 2001 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ 10 ਜੂਨ, 1998 ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1994 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 89 (1) (ਡੀ) (iii) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 76 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 1 ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 74 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243-ZG ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਐਕਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਰਕ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਸਥਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ”

(20) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇ. ਵੈਂਕਟਚਲਮ ਬਨਾਮ ਏ. ਸਵਾਮੀਕਨ (*ਸੁਪਰਾ*) ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰ ਕੋਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (ਸੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਸ ਦਾ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 329 (ਬੀ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸੀ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ

BALJIT SINGH v. STATE OF PUNJAB AND OTHERS 406
(Satish Kumar Mittal, J.)

ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਹਲਕੇ ਦਾ ਵੋਟਰ ਜਾਂ ਵੋਟਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ।

(21) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ 1 ਆਈ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ (12), (ਸੁਪਰਾ), ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਾਈ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (13) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, (ਸੁਪਰਾ), ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"28. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-ZG (b) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-ZG (b) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਚੋਣ", ਅਤੇ ..... "ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ" ..... ਸ਼ਬਦ ..... ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਭਾਵ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ, ਚੋਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਆਰਟੀਕਲ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐੱਸ

- (12) 2007 (3) RCR (ਸਿਵਲ) 817
- (13) 1998 (2) PLR 640 (FB)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗੀ।

29. ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦੀ। ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇੱਕ ਚੋਣ ਦੇ ਜਲਦੀ ਸਿਟੋ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਚੋਣ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏਗਾ, ਇੱਕ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ, ਨਿਰਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243-ZG (b) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦਾ, ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ

ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਚੋਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰਦੀ ਹੈ।

30. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 89 ਅਤੇ 108 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਗਿਣੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243-ZG (b) ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। , ਚੋਣ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਜਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਜਿਹੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗੀ। ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਜਮ ਦੇ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਬਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਲਾਇ ਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁੰਨਸਵਾਮੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਆਂਇਕ/ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਰੋਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

31. XXX

32. XXX

33. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਅਤੇ ਫਲੋਨਬਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਐਕਟ, ਕਿਸੇ "ਚੋਣ" ਨੂੰ ਛੁਹਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੋਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ।

34. ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਲਾਇ ਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 243 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਹੈ। ਗਿੱਲ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਇਕਸਾਰ ਵਿਆਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫਲੋਨਬਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 329 (ਬੀ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। , ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243 ZG (b), ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

BALJIT SINGH v. STATE OF PUNJAB AND OTHERS 408
(Satish Kumar Mittal, J.)

ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 243 ZG (b) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਕੇਸ (*ਸੁਪਰਾ*), ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ, ਅਰਥਾਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ "ਚੋਣਾਂ" ਨੂੰ "ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਣ" ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ, "ਚੋਣਾਂ" ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਨਿਆਂਇਕ ਰੋਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਪੂਲ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਅਸਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(22) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਚਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਸਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕੇਸ (*ਸੁਪਰਾ*) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆਂ ਖੁਰਦ, ਬਲਾਕ ਲੁਧਿਆਣਾ-2, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 5 ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਅ ਹੈ।

(23) ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਨ.ਆਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ

ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ